

Posiedzenie Komisji Geografii Historycznej Polskiego Towarzystwa Historycznego

18 października 2012 roku w Sali Kościuszkowskiej Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie odbyło się kolejne posiedzenie Komisji Geografii Historycznej. Zgodnie z informacją przewodniczącego, prof. Krzysztofa Chłapowskiego, Komisja zakończyła działalność w ramach Komitetu Nauk Historycznych PAN, rozpoczynając funkcjonowanie jako jednostka Polskiego Towarzystwa Historycznego. Głównym tematem obrad była obecna sytuacja geografii historycznej w Polsce, a referat dotyczący m.in. jej głównych nurtów i metod badawczych wygłosił prof. Bogumił Szady. Na początku przedstawił pokrótce sytuację geografii historycznej w Europie i na świecie, zwracając przy tym uwagę, że w badaniach geohistorycznych zauważyć można wyraźną przewagę liczebną geografów nad historykami. Referent przedstawił także idee i koncepcje rozwoju geografii historycznej w Polsce w ciągu XX wieku, szczególnie w latach powojennych. Zwrócił również uwagę na obecne rozproszenie ośrodków badawczych, w których prowadzone są badania związane z tą tematyką. Następnie przedstawione zostały metody badawcze geografii historycznej oraz głównej jej problemy: niejasny status (czy jest oddzielną nauką czy nauką pomocniczą historii lub innych nauk?), niewystarczająca współpraca badaczy różnych dziedzin, brak czasopisma i podręcznika poświęconego geografii historycznej oraz brak cyklicznej konferencji geohistorycznej¹. Referent wskazał również na zauważalny problem nieobecności geografów na konferencjach historycznych a historyków na geograficznych.

Po referacie prof. Szadego głos zabrał Henryk Rutkowski, przypominając sylwetki zasłużonych dla rozwoju geografii historycznej badaczy - Karola Buczka i Stanisława Arnolda. Odniósł się także do wygłoszonego referatu, zwracając uwagę na rolę badań Stanisława Herbsta w ewolucji geohistorii oraz potrzebę zwiększenia nacisku na jej interdyscyplinarność.

Referat prof. Szadego, a w szczególności zasygnalizowane w nim problemy i pytania dotyczące przyszłości geografii historycznej w Polsce, wywołały ożywioną dyskusję wśród zebranych osób. Zgodnie uznano, że konieczne jest zacieśnienie współpracy między

¹ Planowane jest wydanie niebawem pierwszego tomu nowego czasopisma poświęconego geografii historycznej pt. „*Studia GeoHistorica*”. Tam też opublikowany zostanie referat Bogumiła Szadego w formie artykułu. B. Szady, *Geografia historyczna w Polsce – rozwój i perspektywy*, „*Studia GeoHistorica*”, t. 1, w druku.

geografami i historykami oraz włączenie się do badań przedstawicieli pozostałych nauk, zwłaszcza archeologów, biologów i językoznawców (szczególnie toponomastyków). W ramach interdyscyplinarnych badań postulowane byłoby wypracowanie, bądź ujednoczenie, wspólnego warsztatu, aparatu pojęciowego i metod badawczych, w tym odpowiednich narzędzi interpretacyjnych. Ułatwiłoby to znacznie m.in. prace nad wspólnym podręcznikiem geografii historycznej. Brak współpracy badaczy różnych dziedzin skutkuje powstawaniem publikacji zawierających liczne błędy, które mogłyby być w większości łatwo wyeliminowane choćby poprzez konsultacje z naukowcami innych specjalności.

W czasie dyskusji zwrócono także uwagę na niezwykle niski poziom znajomości geografii historycznej wśród studentów, głównie kierunków historycznych, a nawet doktorantów i doktorów. Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy wymieniono m.in. ograniczanie liczby godzin nauk pomocniczych historii a także coraz niższy poziom ogólnej wiedzy geograficznej osób aplikujących na studia wyższe. Pożądane byłoby odbywanie części zajęć przez studentów na innych wydziałach, niż macierzyste, szczególnie geografów na wydziałach historycznych i historyków na wydziałach geograficznych.

W dyskusji zgadzano się z tezą prof. Szadego, wedle której geografia historyczna obecnie przeżywa kryzys i należy podjąć się zdefiniowania jej statusu, metod i celów badawczych. Zauważalna jest tendencja do osłabiania pozycji geohistorii jako oddzielnej nauki, bądź nauki pomocniczej, na rzecz swego rodzaju narzędzia, używanego partykularnie wedle potrzeby przez inne nauki. Wobec tego należałoby się skupić na podkreślaniu jej zalet jako nauki interdyscyplinarnej, łączącej dokonania innych dziedzin. Jest to szczególnie ważne w dobie powstawania nowych, interdyscyplinarnych nauk, na tle których geografia historyczna w Polsce jako odrębna nauka może mieć niezwykle duże znaczenie. Wskazano przy tym na dorobek polskiej geohistorii, będący podstawą do zdefiniowania i rozwoju polskiej szkoły geografii historycznej.

Po dyskusji nad referatem prof. Szadego omówiono sprawę organizacji sesji geografii historycznej na XIX Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich we wrześniu 2014 r. w Szczecinie, na której planowane jest wygłoszenie kilku referatów o tematyce geohistorycznej.

mgr Michał Gochna
Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla
Polskiej Akademii Nauk